

Bachelorscriptie

D.R. Weijers

S0426067

Docent: Mw. O. Van Cranenburgh

18-06-2012

Aantal woorden: 7928

Instorting van Autoritaire Regimes in Benin en Togo

Hoewel democratie niet de universele oplossing is voor alle problemen in de wereld, is het wel het systeem dat een bevolking de meeste kans geeft op een vrij en vreedzaam leven. Democratieën bieden in vergelijking met andere bestuursvormen een goede bescherming van mensenrechten, er is een sterk verband tussen democratie en vrijheid en bovendien raken democratieën slechts zelden met elkaar in een oorlog verwickeld (Diamond, 1999 p.2). Democratie is derhalve het nastreven waard. De afgelopen decennia zijn we getuige geweest van een vermenigvuldiging van het aantal democratieën in de wereld. Desondanks zijn er nog steeds landen in de wereld waarin de bevolking leeft onder een autoritaire heerser of bewind. De vraag die velen zich zullen stellen is hoe men een transitie van een autoritair regime naar democratie kan bewerkstelligen. Dat dit een moeilijk en langdurig proces kan zijn is door meerdere auteurs uitvoerig beschreven (o.a. Diamond, 1999). Een eerste stap zal echter altijd het instorten van het autoritaire bewind zijn. In veel landen waar een democratie ontstaat heeft men eerst een autoritaire leider of leiders moeten ontdoen van de macht, of op zijn minst democratische hervormingen moeten afdwingen (Pinkney, 2003: 155). Daar waar in de literatuur uitvoerig geschreven wordt over het consolidatieproces van een nieuwe democratie blijft het ineensstorten van het oude regime vaak onderbelicht. Het doel van dit onderzoek is dan ook om deze relatieve leemte aan te vullen zodat men in de toekomst beter in staat is om autoritaire instortingen te voorspellen en misschien wel in gang te kunnen zetten. De vraag die hiervoor gesteld wordt is welke factoren van invloed zijn op het ineensstorten van autoritaire regimes.

In de bestaande literatuur over democratisering ligt vaak de nadruk op de manier waarop een (nieuwe) democratie is stand gehouden kan worden (bijv. Diamond, 1999; Lipset, 1959). Op dit gebied bestaat er een aanzienlijke hoeveelheid literatuur waar vaak een waslijst aan voorwaarden uitrolt waaraan nieuwe democratieën moeten voldoen om zichzelf te kunnen consolideren. Echter, de fase die zich hiervoor afspeelt, het instorten van het voorgaande regime blijft in vergelijking hiermee onderbelicht. Het doel van dit onderzoek is om een kleine bijdrage te leveren aan de kennis op dit gebied.

Dit zal gedaan worden door het uitvoeren van een kwalitatief vergelijkend onderzoek naar twee landen in de Sub-Sahara regio in Afrika, te weten Benin en Togo. Er is gekozen voor deze twee landen omdat deze veel overeenkomsten vertonen. Beide

landen liggen naast elkaar en delen als buurlanden dus veel geografische kenmerken. Daarnaast zijn beide landen ook goed vergelijkbaar op gebieden als bevolkingsgrootte en etnische samenstelling (Heilbrunn, 1993: 298). Bovendien zijn beide landen voormalige koloniën van Frankrijk die ongeveer gelijktijdig onafhankelijk zijn geworden. Er zijn echter ook een aantal belangrijke verschillen die er aan bijdragen dat deze twee landen geschikt maken voor een vergelijking. Beide landen hebben rondom dezelfde periode getracht een autoritair systeem te ontmantelen. In Benin slaagde men daarin. Een nationale conferentie kwam in 1989 in negen dagen tijd tot een nieuwe constitutie en afspraken voor nieuwe verkiezingen waarin de zittende president verslagen werd, waarna deze president de macht overdroeg en de instorting van het oude regime een feit was. In Togo trachtte men in 1991 ook door middel van een nationale conferentie een einde te maken aan een autoritair systeem. Hier wist echter de zittende president de democratische boot af te houden. Op papier leverde hij een deel van zijn macht in, maar in de praktijk hield hij de touwtjes in handen waardoor van het regime grotendeels intact bleef en van instorting geen sprake was. De gevolgen hiervan zijn tot op de dag van vandaag zichtbaar. Benin is ondanks het feit dat het een van de armste landen in de wereld is een stabiele democratie, gevrijwaard van onrust of etnisch geweld sinds 1991 (Bierschenk, 2009: 335). Het land wordt door Freedom House gezien als een vrije democratie. Togo wordt echter gezien als een land dat slechts gedeeltelijk vrij is. Er is geen sprake van een vrije pers en de waarborging van politieke rechten van de bevolking is er twijfelachtig (Zie: www.freedomhouse.org voor exacte scores). In deze scriptie zal allereerst een aantal definities worden gegeven van centrale concepten. Tevens zal in dit deel getracht worden op basis van bestaande literatuur factoren aan te wijzen die van invloed zijn op het instorten van autoritaire regimes. Vervolgens wordt aan de hand van een beschrijving van beide cases een analyse gemaakt om te zien welke factoren in het geval van Benin en Togo van invloed waren. Het doel van deze scriptie is niet om generalisaties te kunnen maken of hypothesen te testen. Door het bestuderen van twee relatief gelijke landen waar relatief gelijke processen tot een verschillende uitkomst leidden wordt hopelijk bijgedragen aan het vergroten van de bestaande kennis rondom het instorten van autoritaire regimes.

Theoretisch Kader

Voordat we deze vraag kunnen beantwoorden is het van belang om een aantal veel gebruikte concepten nader te specificeren. Democratie bijvoorbeeld is een zeer bekend begrip. De precieze inhoud van dit begrip kan echter van persoon tot persoon verschillen. Daarom is het van belang om de belangrijke concepten in deze scriptie duidelijk uiteen te zetten. Daarnaast zal in dit deel van het artikel gekeken worden naar het werk van verschillende andere auteurs om een beeld te krijgen van welke ideeën en theorieën er tot nu toe ontwikkeld zijn op het gebied van democratisering, en specifiek met betrekking tot het instorten van autoritaire regimes.

Hoewel democratie een zeer bekend concept is kan het op veel verschillende manieren kan worden uitgelegd en gedefinieerd. Volgens Diamond zijn er in de 150 meest recente studies op het gebied van democratie maar liefst 550 verschillende varianten beschreven (Diamond, 1999: 7). Hoewel het hier vaak gaat om specifiek voor de desbetreffende studies ontwikkelde typeringen geeft dit wel aan dat een leidende definitie van democratie geen uitgemaakte zaak is. Het is niet noodzakelijk en vanwege de omvang van deze scriptie niet mogelijk om een uitgebreid overzicht te geven van een dergelijk omvangrijk concept als democratie. Daarom kan hier volstaan worden met een basale definitie van het concept democratie. Przeworski et al. definiëren democratie als “een regime waarin regeringsfuncties vervuld worden door middel van verkiezingen waaraan meerdere kandidaten meedoen met ieder gelijke kansen (geciteerd in: Diamond, 1999: 9 vertaling DW). Een dergelijke definitie wordt ook gegeven door Schumpeter en Weber waarbij zij een aantal specifieke voorwaarden stellen aan democratie: Een politieke formule die het democratisch systeem legitimeert en waarin bepaalde instituties (politieke partijen, een vrije pers etc.) gelegitimeerd en geaccepteerd zijn. Daarnaast bestaat een groep politieke leiders die regeringsfuncties vervullen, en een groep politieke leiders die fungeren als oppositie en proberen de regeringsfuncties te veroveren (geciteerd in: Lipset, 1959: 71). Huntington tot slot definieert democratie als volgt: Alle belangrijke regeringsfunctionarissen worden gekozen door middel van eerlijke verkiezingen waarin het overgrote deel van de bevolking kan deel nemen (Huntington, 1992: 580). Het overkoepelende kenmerk van democratie is dus dat er sprake is van vrije eerlijke verkiezingen waarin de regeringsfuncties vervuld worden. Het spreekt voor zich dat deze relatief simpele en

bepaalde definitie van democratie niet de volledige lading van democratie in haar vele verschijningsvormen dekt, maar voor deze scriptie is deze beperkte definitie voornamelijk voldoende.

Autoritaire systemen worden vaak als tegenhanger gezien van democratische systemen, dus met deze definitie in de hand is het vervolgens een stuk eenvoudiger om ook een definitie te geven van wat nu precies een autoritair systeem of regime inhoudt. Van oudsher zijn er veel verschillende verschijningsvormen van autoritaire systemen (Huntington, 1992: 580). In eerste instantie is het echter goed om een aantal gemeenschappelijke kenmerken op te merken. In een autoritair systeem ligt de macht bij een enkeling of bij een kleine groep. Beslissingen worden gemaakt op basis van macht en zijn niet onderhevig aan zgn. “checks & balances”. De machthebber gaat uit van de volgzzaamheid van het volk en dwingt deze zo nodig met een harde hand af. In een autoritair systeem streeft men er niet per sé naar om de bevolking ook een ideologie op te leggen. Dit is een belangrijk verschil met totalitaire regimes. Hierin legt de staat haar bevolking een ideologie op en streeft de staat er naar alle delen van de samenleving in zijn totaliteit te doordringen. Daarnaast is het mogelijk dat een autoritair systeem kenmerken heeft van een democratie, zoals een volksvertegenwoordiging, maar deze zijn machteloos en volledig onder controle van de machthebber(s). Een overheersende eigenschap kenmerkt echter alle autoritaire regimes. Er is geen sprake van een onafhankelijke oppositie (Diamond, 1999: 17), oppositie en participatie worden onderdrukt (Huntington, 1992: 581) en geen sprake van verkiezingen waarbij op eerlijke wijze gestreden wordt de politieke macht (Huntington, 1992: 580).

Hoewel elk autoritair regime zijn eigen specifieke kenmerken heeft zijn er grofweg drie verschillende soorten autoritaire regimes te onderscheiden. Een autoritair regime kan geclassificeerd worden als een personalistisch regime, een militair regime of een eenpartij regime. In een militair regime wordt de dienst uit gemaakt door een groep officieren uit het leger. Zij bepalen het beleid en wie dit uitvoert. In een eenpartij regime is toegang tot het politieke systeem en controle over beleid uitsluitend weggelegd voor leden van een en dezelfde dominante partij. Andere partijen zijn soms wel toegestaan maar hebben nagenoeg geen invloed. Een personalistisch regime onderscheidt zich van militaire regimes en eenpartij regimes in de zin dat alle macht bij een persoon ligt. De leider bepaalt wie er toegang heeft tot het politieke systeem en wie

er beloond wordt met een functie binnen het bestuur. Het is mogelijk dat de leider in een personalistisch regime een officier uit het leger is of dat hij een partij om zich heen heeft gecreëerd dan wel achter zich heeft staan maar uiteindelijk is het de leider die alle macht in handen heeft (Geddes, 1999: 121, 122). In de praktijk is het natuurlijk niet altijd even duidelijk met wat voor type regime we te maken hebben en zal men op regimes stuiten die kenmerken van meerdere typen in zich verenigen. Ook bestaat natuurlijk de mogelijkheid dat regimes in de loop van de tijd veranderen van het ene type in het andere.

Als laatste is het van belang dat er een duidelijke definitie wordt gegeven van wat er precies wordt verstaan onder een instorting van een autoritair regime. Als dit soort veranderingen tot in detail worden bekeken zal men zien dat er geen twee instortingen bestaan die hetzelfde zijn. Op die manier ontstaat er dus een zeer breed pallet aan instortingen. Het is zaak om een overkoepelende definitie te geven waarin een scheiding wordt gemaakt tussen enerzijds alleen een wisseling van de macht en anderzijds een volledige instorting van een regime.

Een instorting van een regime houdt het verlies van controle van de machthebber(s) in. Zij zijn niet langer in staat hun wil op te leggen aan het volk en zijn niet langer in staat om maatregelen door te voeren zonder dat deze op verzet vanuit de bevolking stuiten. Belangrijk is om aan te geven dat het gevolg van de instorting voor deze scriptie niet relevant is. Of een land nu democratisert, uiteindelijk toch terugkeert naar een (nieuwe) autoritaire leider, of de uitkomst onduidelijk blijft doet voor de definitie niet ter zake. Het instorten van een regime kan op verschillende manieren plaatshebben. Een regime kan omver geworpen worden, het kan van binnenuit uiteen vallen, er kan sprake zijn van een vrijwillige opgave van de macht of een combinatie van al deze manieren (Dix, 1982: 554). Echter, slechts een wisseling van macht tussen personen is niet automatisch voldoende om als instorting te kwalificeren. Als de ene leider wordt opgevolgd door de ander is er nog niet meteen sprake van een instorting. Er moet sprake zijn wisseling van macht tussen verschillende partijen, of verdergaand, een wisseling van systeem (Huntington, 1992: 584).

Er bestaan verschillende theorieën over welke factoren bijdragen aan het instorten van autoritaire regimes. Lipset (1959) onderscheidt een aantal condities die kunnen leiden tot het ontstaan van een democratie. Hoewel hij hiermee niet expliciet factoren bedoelt

die bijdragen aan het instorten van een regime kunnen deze wel als zodanig opgevat worden. Een voorloper van een democratie zal altijd een ander systeem zijn, dus ook autoritaire systemen vallen hieronder. En als deze factoren bijdragen aan het ontstaan van democratie dragen zij impliciet ook bij aan het verdwijnen van het voorgaande (en mogelijk) autoritaire systeem. Lipset veronderstelt dat democratische ontwikkeling samenhangt met economische ontwikkeling. Hoe welvarender een staat is, hoe meer kans er bestaat dat een democratie zich er kan ontwikkelen (Lipset, 1959: 75). Hoewel Lipset zelf onderkent dat democratisering een proces is waarin vele factoren een rol spelen en elkaar onderling beïnvloeden, ziet hij welvaart, zowel in materiële (economische) zin als in immateriële (bijvoorbeeld opleidingsniveau) zin als factoren die een positieve invloed hebben op democratisering. Een toenemende welvaart is volgens hem causaal gerelateerd aan de ontwikkeling van democratie (Lipset, 1959: 83) en daarmee dus aan het instorten van autoritaire regimes.

Robert Dix (1982) onderscheidt andere factoren die een instorting veroorzaken. Hij analyseerde zes regimes in Latijns-Amerika en ontdekte een aantal overeenkomsten. Hij stelt dat een autoritair regime eerst te maken krijgt met een verlies aan legitimiteit, voor zover dit al aanwezig was. Tegelijkertijd vindt een versmalling van het regime plaats, waardoor het regime steeds meer op haar leider(s) en enkele vertrouwelingen rust. Gevolg hiervan is dat de oppositie, de tegenstanders van het regime, groter en sterker wordt en bovendien meer georganiseerd en verenigd wordt. Tegelijkertijd valt de elite van het regime uiteen in verschillende groepen. Als vervolgens belangrijke figuren in de top van het regime de garantie krijgen niet vervolgd te worden is de ineenstorting een feit (Dix, 1982: 569). Dix geeft overigens aan dat economische factoren slechts van secundaire invloed waren in zijn analyse (1982: 569). Ook vindt Dix geen aanwijzingen dat externe factoren (zoals diplomatieke druk of ontwikkelingshulp) een grote rol spelen (1982: 569).

Pinkney signaleert dat er enerzijds een stroming bestaat die wijst naar structurele voorwaarden die voor een gunstig klimaat zorgen waarin verandering op kan treden, en er dus een instorting van autoritaire regimes kan plaatsvinden. Tevens bestaat er volgens hem een tegenstroming die wijst naar de actoren in het politieke proces als belangrijkste drijfveer achter verandering (Pinkney, 2003: 157). Daarnaast wijst Pinkney naar de belangrijke rol die zgn. “zwevende” groepen spelen. Pinkney stelt dat de

verschillende groepen in de samenleving op twee criteria zijn in te delen. Enerzijds kan er onderscheid gemaakt worden tussen de elite en de massa, anderzijds kan er een onderscheid gemaakt worden tussen medestanders van het regime en medestanders van de oppositie. Door deze twee verdelingen te combineren maakt Pinkney een spectrum waarin verschillende groepen een plek hebben. Zo kunnen de leden van de regering gezien worden als medestanders van het regime op elite-niveau en zijn soldaten volgens Pinkney een voorbeeld van medestanders van het regime op massa-niveau. Aan de andere kant van het spectrum zijn de leiders van oppositiepartijen een voorbeeld van medestanders van de oppositie op elite-niveau terwijl protestanten op straat een voorbeeld zijn van medestanders van de oppositie op massa-niveau (Pinkney, 2003: 172). Volgens Pinkney zijn de groepen die zich niet duidelijk verbinden met het regime of de oppositie (en dus het midden van het spectrum bevolken) van cruciaal belang. Hij noemt deze groepen de “zwevendenden” (vertaling DW) en hun steun is volgens Pinkney voor zowel het regime als de oppositie vereist om als winnaar uit de strijd te komen. De steun van de zwevendenden is daarmee bepalend voor de uitkomst van een instorting (Pinkney, 2003: 173,174).

Huntington onderscheidt drie verschillende manieren waarop een autoritair systeem ten onder kan gaan. Allereerst onderscheidt hij een proces waarbij het initiatief bij de machthebbers zelf ligt. De machthebbers komen tot de conclusie (hetzij uit zichzelf, hetzij door omstandigheden van buitenaf) dat doorgaan op de huidige koers niet verstandig is. Zij nemen het initiatief tot verandering, om op deze manier in ieder geval de leiding te behouden. Huntington noemt dit proces “transformatie” (*transformation*). Als niet de machthebbers maar juist oppositiegroepen het initiatief tot verandering nemen, met tot gevolg het instorten of omver werpen van het autoritaire regime, noemt Huntington dit “vervanging” (*replacement*). Als er een verandering tot stand komt door een gezamenlijke of gelijktijdige actie van machthebbers en oppositie kunnen we dit volgens Huntington “transvanging” (*transplacement*) noemen (Huntington, 1992: 583, vertalingen DW). Natuurlijk is het zo dat de realiteit zich niet in deze simpele verdeling laat vatten. Bijna altijd is er sprake interactie tussen machthebbers en oppositie, hetzij openlijk, hetzij heimelijk. Deze typeringen geven aan het relatieve belang aan van machthebbers en oppositie (Huntington, 1992: 583). Naast interactie tussen machthebbers en oppositie onderscheidt Huntington nog twee typen interactie. Hij stelt dat de machthebbers uiteen vallen in een groep die open staat voor hervormingen en

een groep die vasthoudt aan de huidige situatie. Een zelfde scheiding kan gemaakt worden bij de oppositie. Deze groep valt uiteen in een groep gematigden en een groep radicalen (Huntington, 1992: 588)

Hiernaast geeft Huntington aan dat het type regime van belang is voor het verloop van het veranderingsproces. Een militair regime zal, zeker als er garanties zijn voor een veilige aftocht, er niet al te veel moeite mee hebben om een stapje terug te doen. Meestal behoudt men nog wel het gezag over de strijdkrachten en zodoende kan men nog steeds een invloedrijke positie aanhouden. Lastiger is het in een een-partij systeem. Hierin geeft de machthebbende partij de macht uit handen en (als de partij blijft bestaan) wordt men een partij als alle andere. In een een-partij systeem zal een verandering dus moeizamer tot stand komen. De verandering is echter wel permanenter dan bij een militair regime. De strijdkrachten kunnen namelijk altijd weer de wapens oppakken, een partij die haar hegemonie opgeeft en andere partijen toestaat krijgt deze positie niet meer terug. Als laatste onderscheidt Huntington de persoonlijke dictatuur, waarbij alle macht is samengebald in een persoon. Dit soort regimes zullen waarschijnlijk de meeste moeite hebben met het opgeven van de macht en het is dan ook waarschijnlijker dat een instorting van een dergelijk regime plaatsheeft bij het overlijden van de heerser en zijn opvolgers beslissen tot democratisering of als de heerser wordt afgezet (Huntington, 1992: 587, 587).

Ook Geddes (1999) benadrukt dat er verschillen zijn tussen autoritaire regimes en dat deze er voor zorgen dat regimes op verschillende manieren instorten. Zij kijkt naar de belangen die de sleutelfiguren in de top van een regime hebben. Volgens haar hebben leden van een militair regime veel te verliezen op het moment dat hun positie in het geding komt (hetzij door protesten van buitenaf, hetzij door onderlinge meningsverschillen) en is het voor hen niet aantrekkelijk om te dit te riskeren. Militairen willen ten koste van alles voorkomen dat het leger uiteen valt of de autoriteit ten aanzien van de bevolking verliest. Daarnaast kunnen veel militairen terugkeren naar hun oude functie binnen het leger indien het regime ten val komt (Geddes, 1999: 131). Er staat voor militairen dus veel op het spel waardoor zij volgens Geddes eerder geneigd zijn toe te geven aan de eisen van de oppositie of zelfs het initiatief te nemen richting hervormingen (Geddes, 1999: 140). Een een-partij regime zal volgens Geddes niet zo snel uiteen vallen door een interne strijd. Van tijd tot tijd zal er binnen de partij

wel strijd zijn, onder andere over de verdeling van functies of de vraag wie de leiding heeft, maar uiteindelijk zal dit niet leiden tot het instorten van het regime omdat iedereen dan met lege handen staat. Er zal uiteindelijk altijd een compromis uit de bus komen. Dit betekent dat een instorting van een een-partij regime waarschijnlijker door invloeden van buiten het regime dan door oorzaken van binnenuit zal worden veroorzaakt. Binnen een personalistisch regime is het doorgaans moeilijker om aan te wijzen wie er (buiten de leider) precies tot de machthebbers behoren. De leider wordt doorgaans omringd door een kleine groep vertrouwelingen die meedelen in de voordelen die de macht met zich meebrengt. Deze groep is volledig afhankelijk van de leider en zij zullen hem dan ook niet zo snel in de steek laten. Als dit wel gebeurt zal dit doorgaans ook meteen gepaard gaan met pogingen om de leider af te zetten en het regime voort te zetten onder een nieuwe leider. Als protesten vanuit de oppositie toenemen zal de groep rond de leider tot het laatst trouw blijven omdat zij eigenlijk geen enkel alternatief hebben. De oppositie zal de vertrouwelingen van de leider verantwoordelijk stellen en vervolgen. Een uitzondering hierop is het overlijden van de leider waarna de overgebleven leden van het regime er voor kiezen om te onderhandelen over hervormingen (Geddes, 1999: 134). Geddes komt dus tot de conclusie dat personalistische regimes niet zo snel door interne omstandigheden ten onder zullen gaan (overlijden daargelaten). Ook een-partij regimes zullen eerder geneigd zijn om interne moeilijkheden op te lossen door middel van consensus dan er aan ten onder te gaan. Militaire regimes zijn wat dat betreft een stuk kwetsbaarder voor interne meningsverschillen.

Waar Geddes zich richt op interne problemen binnen een regime als mogelijke oorzaak voor het instorten van autoritaire systemen kijken andere auteurs naar externe factoren om het instorten van autoritaire systemen te verklaren. Ulfelder stelt dat een contentieuze collectieve actie, hoewel niet een noodzakelijk noch een voldoende voorwaarde voor een instorting, een belangrijke rol kan spelen in de ondergang van autoritaire regimes (Ulfelder, 2005: 313). Met contentieuze collectieve actie wordt in dit geval “elke vorm van bewust gezamenlijke actie die er op gericht is om de autoriteiten uit te dagen, chaos te verzaken en/of onvrede kenbaar te maken” bedoeld (Ulfelder, 2005: 312). Volgens Geddes (1999) storten verschillende typen autoritaire regimes op verschillende manieren in omdat ze zijn opgemaakt uit verschillende soorten groepen die verschillende delen van de bevolking vertegenwoordigen. Volgens Ulfelder geldt dit

ook voor de manier waarop regimes uiteindelijk te maken krijgen met externe problemen. Personalistische regimes lijken zich volgens hem weinig aan te trekken van contentieuze collectieve acties. Anti-regime protesten en zelfs rellen leiden er niet toe dat een instorting van een personalistisch regime. Volgens Ulfelder zijn er wel aanwijzingen dat stakingen invloed kunnen hebben omdat deze het regime financieel verzwakken, maar er is niet genoeg bewijs om van een trend te spreken. Een-partij regimes zijn wel kwetsbaar voor contentieuze collectieve actie, en dan met name voor stakingen en anti-regime protesten. Rellen lijken niet van invloed te zijn op de stabiliteit van een-partij regimes. Voor militaire regimes geldt over het algemeen hetzelfde (hoewel de mate van waarschijnlijk enigszins verschilt) (Ulfelder, 2005: 326). Volgens Ulfelder hebben rellen tegen een autoritair regime (of gewelddadigheden die daar uit voortvloeien) geen versnellend effect op een uiteindelijke instorting, ongeacht het type regime. In het geval van een-partij regimes en militaire regimes hebben anti-regeringsprotesten en stakingen dit effect wel.

Resumerend worden er dus door verschillende auteurs verschillende factoren aangedragen die allemaal een rol spelen bij het instorten van autoritaire regimes. Er wordt gewezen op verschillende omstandigheden die een instorting kunnen verklaren. Het verlies van legitimiteit en de daaropvolgende versmalling van een regime, zoals Dix (1982) aangeeft. Daarnaast geeft Lipset (1959) aan dat welvaart een belangrijke rol speelt, hoewel Dix hier geen bewijs voor vindt. Daarnaast zou men verwachten dat buitenlandse druk (in de vorm van diplomatieke druk of ontwikkelingshulp) een versnellend effect heeft op het instorten van autoritaire regimes. Dix vindt hier echter ook geen bewijs voor. Een belangrijke factor is volgens Huntington ook het geven van garanties op een veilige aftocht.

Het type regime is een omstandigheid die sterk verbonden is met de manier waarop autoritaire regimes instorten zoals Huntington (1992), Geddes (1999) en Ulfelder (2005) aangeven, maar ook met de keuzes die zij maken in dit proces. Huntington geeft aan dat er binnen oppositie en machthebbers een onderscheid gemaakt kan worden tussen een groep gematigden die openstaat voor samenwerking met de tegenpartij en een groep die vasthoudt aan de macht of uit is op de totale omverwerping van het systeem en niet bereid is tot concessies (Huntington: 1992, 580). Er bestaan dus een aantal factoren die bijdragen aan het instorten van autoritaire regimes. Doorgaans

zorgen deze factoren er voor dat autoritaire regimes in moeilijkheden komen. De reactie die hier op volgt verschilt volgens de bestaande literatuur per regime.

Case 1: Benin

Benin is een voormalige kolonie van Frankrijk en is sinds 1960 onafhankelijk. Vanaf 1960 tot 1972 droeg het land de naam “Dahomey”. In die periode was het land formeel een democratie, hoewel van stabiliteit weinig sprake was. Het land had over de periode van twaalf jaar elf presidenten (vijf maal een burgerpresident, zes maal een militaire president), zes verschillende constituties en het land kreeg te maken met twaalf pogingen tot een coup d’etat, waarvan er uiteindelijk vijf succesvol waren. Deze instabiliteit kwam voort uit het feit dat het land drie partijen kende die onderling een grote rivaliteit kende. Dit kwam door het feit dat deze partijen ieder een regio hadden en hier een praktisch monopolie aan steun genoten. Het land was qua politieke macht dus opgedeeld in een zuidelijk deel, een centraal deel en een noordelijk deel. Op landelijk niveau leidde dit tot aanhoudende botsingen en conflicten (Bierschenk, 2009: 350). Iedere partij deed zijn uiterste best om de eigen regio tevreden te houden, hetgeen leidde tot grootschalige corruptie. Daarnaast waren delen van het leger verbonden aan de verschillende partijen, hetgeen de onderlinge verdeeldheid alleen maar verergerde. Gecombineerd met een door corruptie versterkte economische neergang (gedurende de periode 1960- 1972 had het land continu een tekort op de handelsbalans van meer dan 50 procent) leidde dit tot aanhoudende conflicten en zelfs geweld (Bierschenk, 2009: 351). De laatste coup d’etat kan gezien worden als een poging om deze situatie te beëindigen (Allen, 1992: 43). Een Luitenant-kolonel genaamd Matthieu Kérékou werd geïnstalleerd als president, en vervolgens werd onder zijn leiding de oppositie geëlimineerd, hetzij door deze op te nemen in het regime, of door arrestaties, verbanningen of moord. Zodra hij zijn positie op deze manier voldoende gewaarborgd had riep Kérékou het Marxisme uit tot officiële ideologie van het land. Dit had vooral tot doel om de mislukkingen uit het verleden te verklaren en een plan voor de toekomst op te baseren (Allen, 1992: 44). Vervolgens richtte Kérékou het politieke systeem zo in dat alle macht bij hem geconcentreerd werd en verbood hij alle politieke partijen behalve zijn eigen partij, de *parti de la revolution populaire du Benin* (P.R.P.B.). Op deze manier creëerde Kérékou een autoritair systeem dat zich in eerste instantie laat kenmerken als een militair regime. Vanaf het moment van de coup

werd het land namelijk officieel bestuurd door een *Militaire Revolutionaire Raad*. In 1979 organiseerde Kérékou verkiezingen waarbij hij zelf de enige kandidaat was. Vanaf dat moment is het regime te classificeren als een een-partij staat (Hadenius & Theorell, 2006: 29-30). Op dat moment had de consistentie op politiek gebied niet tot economische vooruitgang geleid. Weliswaar was sinds er 1970 sprake van een opleving, maar deze was vooral te verklaren vanuit het feit dat Benin mee profiteerde van olievondsten in buurland Nigeria. Dit gaf Benin toegang tot goedkope olie, veel mensen konden werk krijgen in Nigeria en ook de onderlinge handel profiteerde hiervan, hoewel dit vooral om smokkel ging waar de overheid geen grip op kon krijgen (Bierschenk, 2009: 345). Helaas was het ook die afhankelijkheid van Nigeria die er voor zorgde dat Benin begin jaren '80 weer economisch in het slop raakte. Nigeria sloot haar grenzen af waardoor de smokkel ernstig bemoeilijkt werd en veel mensen die in Nigeria werkten verloren hun baan en keerden werkloos terug naar Benin (Nwajiaku, 1994: 433).

De slechte economische omstandigheden zorgden er voor dat begin jaren 80 een deel van de politieke elite zich begon in te spannen voor hervormingen. Deze groep durfde naar mate de crisis aanhield steeds meer tegen de dominante hardliners binnen de partij in te gaan (Bierschenk, 2009: 346). De economische omstandigheden zorgden er voor dat de inkomsten van de staat steeds meer terug liepen. Daarnaast waren de uitgaven torenhoog. In 1988 bestond het budget van Benin voor 75 procent uit ontwikkelingshulp, terwijl 90 procent van de uitgaven werd opgeslokt door salarissen in de publieke sector. Dit zorgde er voor dat Benin eind jaren 80 praktisch failliet was (Bierschenk, 2009: 346). Er zat voor Benin niets anders op dan aankloppen bij het internationaal monetair fonds (I.M.F.) voor een noodlening. Dit betekende wel dat Benin aan een aantal voorwaarden moest gaan voldoen. Deze voorwaarden hielden onder andere bezuinigingen op uitkeringen in, evenals de privatisering van overheidsbedrijven en forse bezuinigingen op het ambtenaren apparaat (Heilbrunn, 1993: 281). Dit resulteerde in een verlaging van salarissen van de ambtenaren en het leger en tevens afschaffing van belangrijke toeslagen voor deze groepen, zoals een tegemoetkoming in huisvestingskosten. Daarnaast werd er bezuinigd op zaken als gezondheidszorg en onderwijs. Verder werd de garantie op een baan voor studenten stopgezet. Deze regel hield in dat studenten na het behalen van een diploma automatisch een baan konden krijgen bij de overheid. Dit zorgde voor de enorme groei

van het ambtenaren apparaat (Allen, 1992: 46). Al deze maatregelen leidde tot grote verontwaardiging onder de bevolking, te meer omdat er weinig werd gedaan aan de massale corruptie die Benin teisterde. Tegelijkertijd zorgde de privatisering van overheidsbedrijven voor onvrede onder medestanders van Kérékou. Velen van hen waren door hem beloond met posities binnen deze bedrijven en gebruikte deze posities om zichzelf te verrijken. Door de privatisering kwam deze zelfverrijking in gevaar (Heilbrunn, 1993: 282). Hoewel corruptie altijd al voorkwam in Benin nam dit midden jaren '80 een zodanig grote vlucht dat de last bijna niet meer te dragen was. Van diefstal bij publieke bedrijven ging men al snel over tot het onrechtmatig toe eigenen van land en andere zaken tot en met het simpelweg plunderen van de staatsbanken door leden van het regime. Dit zorgde voor een instorting van het bancaire systeem waarna eind 1988 alle rekeningen bevroren werden en de overheid salarissen en uitkeringen niet meer kon betalen (Allen, 1992: 46).

Al deze maatregelen leidden tot een steeds groter wordende onvrede onder de bevolking. De maatregel om niet langer automatisch elke afgestudeerde student aan te nemen leidde tot het ontstaan van een hele nieuwe sociale klasse in de samenleving, namelijk die van afgestudeerde jongeren zonder baan (Bierschenk, 2009: 346). Binnen deze groep begon men zich in het geheim te verenigen en demonstraties te coördineren met leraren die de bezuinigingen in het onderwijs en het uitblijven van salarissen hadden beantwoord met stakingen (Heilbrunn, 1993: 283). Zij kregen daarbij steun van de vakbond van Benin, de *Union nationale des syndicats des travailleurs de Bénin* (U.N.S.T.B.). Hoewel deze vakbond het overkoepelende orgaan was waarin alle vakbonden door het regime verenigd waren en de U.N.S.T.B. een orgaan van de P.R.P.B. was steunde de vakbond toch de protesten. Binnen de U.N.S.T.B. was namelijk in 1986 onvrede ontstaan over de onderhandelingen met het I.M.F. en het feit dat men hier niet over mee mocht praten. Hierdoor was er sprake van een verwijdering tussen de leiders van de vakbond en het regime (Heilbrunn, 1993: 284). Naarmate de protesten toenamen viel de U.N.S.T.B. steeds meer uiteen in losse stukken die zich vervolgens aansloten bij de stakende groepen (Nwajiaku, 1994: 435).

De stakingen en protesten namen meer en meer toe. Het gehele jaar 1989 werd gedomineerd door onrust waardoor het land praktisch onbestuurbaar was. In april legden de leraren het werk definitief neer waardoor het schooljaar niet afgemaakt kon

worden. Vanaf juli staakten de ambtenaren van 13 van de 16 ministeries (Bierschenk, 2009: 338).

Het regime van President Kérékou probeerde intussen de bevolking tegemoet te komen met maatregelen. In 1988 had hij een vrije pers toegestaan. Onmiddellijk verschenen er kranten die bittere kritiek leverden op de overheid. Daarnaast probeerde hij de onrust te temperen door Robert Dossou aan te stellen als minister van economische zaken. Deze Dossou stond bekend als criticus van de president en zijn aanstelling was er duidelijk op gericht om de roep om Kérékou's aftreden tegen te gaan. Deze acties namen de onvrede over onbetaalde salarissen echter niet weg en op 5 december 1989 maakte Kérékou bekend af te stappen van het marxisme als ideologie. Hierop volgde landelijke demonstraties waarna Kérékou aankondigde andere politieke partijen toe te staan. Deze beslissing zou volgens Nwajiaku tot stand zijn gekomen onder grote druk van de Franse regering in de persoon van de Minister van ontwikkelingssamenwerking die veranderingen eiste als voorwaarde voor verdere donaties (Nwajiaku, 1994: 438). Meteen werden er nieuwe partijen opgericht door prominente zakenmannen, politici in ballingschap en oud-presidenten uit de periode 1960 - 1972 (Heilbrunn, 1993: 279). Op 18 december kondigde hij een nationale conferentie aan waar een nieuwe constitutie besproken zou worden (Heilbrunn, 1993: 285, 286). Op deze conferentie werd een overgangsraad aangesteld, de *High Council of the Republic (H.C.R.)*, welke een jaar zou dienen en als taak had nieuwe democratische instituties te vestigen. De overgangsraad was samengesteld uit regionale vertegenwoordigers, leiders van vakbonden, en oud-presidenten uit de periode 1960 - 1972. De overgangsraad werd voorgezeten door Aartsbisschop Isidore de Souza. De overgangsraad trachtte zoveel mogelijk beslissingen te nemen door het bereiken van consensus en op 10 maart 1991 werden er presidentsverkiezingen gehouden (Seely, 2005: 365). Hierin eindigde Nicéphore Soglo als eerste en President Kérékou als tweede. Het duurde echter tot 30 maart voordat Kérékou zijn verlies accepteerde en de macht overdroeg aan Soglo en hij deed dit pas nadat de overgangsraad hem de belofte deed dat hij niet verder vervolgd zou worden (Seely, 2005: 366).

Case 2: Togo

De historie van Togo kent vele overeenkomsten met de geschiedenis van Benin. Ook hier waren de eerste jaren na de onafhankelijkheid in 1960 erg onrustig. Na meerdere

couppogingen was het uiteindelijk ook hier een Luitenant-kolonel genaamd Étienne Eyadéma die de macht in 1967 als president naar zich toe trok. In 1969 werd vervolgens een partij opgericht, de *Rassemblement du Peuple Togolais* (R.P.T.) die vanaf dat moment de enige toegestane partij was. In tegenstelling tot buurland Benin koos Togo niet voor een Marxistische ideologie, maar omarmde men het kapitalisme (Heilbrunn, 1992: 281). Hoewel deze twee ideologieën gezien kunnen worden als elkaars tegenpolen leidde dit in de praktijk niet tot wezenlijke verschillen. Net als in Benin leidde economische rampspoed er toe dat Togo zich genoodzaakt zag ondersteuning bij het I.M.F. aan te vragen. Een verschil met Benin is echter dat Togo dit beroep al begin jaren '80 deed. Op het moment dat men in Benin geen andere uitweg meer zag dan het aanvragen van hulp kreeg Togo reeds voor de vierde keer geld van het I.M.F. (Nwajiaku, 1994: 434). Doordat de staat van de economie in Togo op dat moment niet zo slecht was als die van Benin op het moment dat Benin zich tot het I.M.F. moest wenden waren de eisen die het I.M.F. stelde ook veel minder ingrijpend en verspreid over een veel langere periode. Daarnaast profiteerde Togo ook van het feit dat men beschikte over een aanzienlijke hoeveelheid fosfaat als grondstof. De opbrengsten hiervan werden echter door Eyadéma gebruikt om op grote schaal (slecht lopende) bedrijven te nationaliseren waardoor Togo in hoog tempo een grote schuld opbouwde (Heilbrunn, 1992: 282). De situatie werd echter nooit zo penibel als in Benin, waar men in dermate grote problemen raakte dat het niet meer aan betalingsverplichtingen kon voldoen en salarissen en uitkeringen niet meer kon uitbetalen. In Togo vond men juist de ruimte om, weliswaar ten koste van andere groepen, militairen en ambtenaren continu salarisverhoging te geven (Heilbrunn, 1992: 283; Nwajiaku, 1994: 432).

Toch kreeg ontevredenheid onder de bevolking ook in Togo de overhand. Nadat Eyadéma in juli 1990 persvrijheid had toegestaan ontstond er meer en meer kritiek op het schenden van mensenrechten in Togo. Met de oprichting van de *Commission nationale de droits de l'homme* (C.N.D.H.) kwam dit proces in een stroomversnelling. De C.N.D.H. werd het podium voor de misstanden van het regime en zorgde er voor dat er een aantal nieuwe organisaties ontstonden die de mensenrechten in Togo probeerden te waarborgen. In de hoop dat Eyadéma het uit angst voor Internationale druk niet aandurfde om deze organisaties te onderdrukken stuurden deze organisaties steeds meer aan op hervormingen (Heilbrunn, 1992: 287). Het gevolg hiervan was

onrust onder de bevolking, die tot uiting kwam in stakingen, onder andere een massale staking van 72 uur in augustus 1990 die het openbare leven volledig plat legde. Het neerslaan van diverse protesten (onder andere in oktober 1990) wakkerde het verzet alleen maar aan (Seely, 2005: 367). De protesten hielden aan tot dat het regime aankondigde een constitutioneel referendum te houden in 1991 (Heilbrunn, 1992: 288). Net als in Benin besloot men om een nationale conferentie te organiseren waarop hervormingen afgesproken zouden worden. Anders dan in Benin werd op de nationale conferentie veel minder getracht om tot een consensus te komen. Het doel leek niet het oplossen van de problemen die het land teisterden maar het afzetten van Eyadéma. Waar men in Benin in negen dagen grote stappen wist te zetten slaagde men er in Togo in twee manden niet in om concrete afspraken te maken (Nwajiaku, 1994: 440). Dit had enerzijds te maken met de opstelling van Eyadéma die beloften deed die op een bepaalde datum in werking zou treden, om vervolgens deze opnieuw ter discussie te stellen, anders te interpreteren of simpelweg te negeren (Heilbrunn, 1992: 288). Anderzijds lag dit ook aan de oppositie die Eyadéma weg wilde hebben maar het onderling verder over weinig eens was (Seely, 2005: 367). De uitkomst van de nationale conferentie was dat er een Minister-president werd aangesteld die een overgangsregering zou gaan leiden. De realiteit was echter dat Eyadéma weinig echte macht had ingeleverd en bovendien de controle over het leger behield (Heilbrunn, 1992: 289, 293).

Analyse

In het voorgaande is een periode van onrust besproken in zowel Benin als in Togo. In Benin resulteerde dit in een transformatie naar een democratisch systeem met meerdere partijen terwijl er in Togo geen sprake was van een verandering van dergelijke proporties. In de bespreking zijn terloops al een aantal verschillen tussen de twee landen voorbij gekomen. In dit deel van het artikel nemen we deze en andere verschillen onder de loep. Het doel hiervan is om te analyseren of er uit deze verschillen kan worden afgeleid welke factoren daadwerkelijk bijdragen aan het instorten van autoritaire regimes.

Beide landen hadden te maken met een economische neergang. In Benin was de economische neergang echter ernstiger dan in Togo. In Benin was de staat niet meer bij machte om salarissen en uitkeringen te betalen. In feite was de staat failliet. Benin was

volledig afhankelijk van ontwikkelingshulp uit westerse landen (voornamelijk Frankrijk). Deze landen waren echter zeer terughoudend en stelden veel eisen. In Togo was de economische ellende veel minder groot. De primaire reden voor de onrust in dat land was de schending van mensenrechten en het geweld door het regime van Eyadéma. Daarnaast had het regime volgens Kathryn Nwajiaku veel minder moeite met het krijgen van ontwikkelingshulp waardoor het aan haar verplichtingen kon voldoen en tevens de mensen waar het regime op steunde binnenboord kon houden (Nwajiaku, 1994: 446).

De enorme financiële problemen in Benin zorgden er ook voor dat het regime daar veel medestanders verloor. De eisen die het I.M.F. aan Benin oplegde verplichtten het land onder andere om staatsbedrijven te privatiseren. Hierdoor konden medestanders van het regime met functies bij die bedrijven zich niet meer ten koste van het bedrijf verrijken. Dit zorgde voor een versmalling van de basis van het regime. Dit proces zette zich voort met afsplitsen en uiteen vallen de U.N.S.T.B., de vakbond gelieerd aan het regime van Kérékou. Uiteindelijk kon men ook niet meer op de steun van het leger rekenen omdat ook hier de salarissen niet meer betaald werden. In Togo vond deze versmalling veel minder plaats. Het leger bleef Eyadéma trouw en ook veel andere medestanders bleven aan zijn zijde. Er was wel sprake van een tegenbeweging van onder andere studenten maar deze kwam niet voort uit organisaties gelieerd aan het regime. Zo bleef bijvoorbeeld de *Movement national des étudiants et stagiaires* (Monesto) trouw aan Eyadéma en ook de *Confédération nationale des travailleurs togolais* (C.N.T.T), de nationale vakbond bleef intact en aan de zijde van Eyadéma (Nwajiaku, 1994: 435). In Benin was daarnaast in veel grotere mate sprake van samenwerking en vereniging binnen de oppositie in lijn met de bevindingen van Dix (1982). De ernstige economische crisis maakte het noodzakelijk dat men onderlinge verschillen opzij moest zetten en door middel van consensus een uitweg moest vinden uit de penibele situatie. In Togo bleef de oppositie verdeeld over de vraag of men president Eyadéma moest vervolgen of dat men de weg van verzoening moest bewandelen (Heilbrunn, 1992: 279). Dit zorgde ervoor dat Eyadéma de druk van de oppositie kon weerstaan. Dit ligt ook in lijn met de bewering van Pinkney die stelt dat de zwevende groepen van groot belang zijn. In Benin schaarden belangrijke groepen zich achter de oppositie zoals vakbonden, zakenmensen en internationale organisaties. Deze organisaties noemt Pinkney als voorbeelden van zwevende groepen (Pinkney,

2003: 172). In Togo hebben deze groepen zich niet zo masaal achter de oppositie geschaard waardoor de weerstand tegen het regime minder groot werd.

Een in het oog springend verschil tussen Benin en Togo is de aanwezigheid van de garantie om niet vervolgd te worden. Zoals besproken weigerde Matthieu Kérékou na het verliezen van de verkiezingen de macht over te dragen. Hoewel het transitieproces op dat moment met het bereiken van verkiezingen al ver gevorderd was betekende die weigering dat het proces niet voltooid kon worden. Pas nadat de H.C.R. de belofte deed dat Matthieu Kérékou niet vervolgd zou worden accepteerde deze zijn verlies en droeg hij de macht over. In Togo is daarentegen nooit sprake geweest van dergelijke garanties. Sterker nog, tijdens de nationale conferentie werd een voorstel aangenomen waarin 31 leden van het leger werden aangeklaagd voor misdaden. Onder deze militairen waren ook twee zoons van Eyadéma (Heilbrunn, 1992: 290).

Als laatste kan gewezen worden naar het regime type als mogelijke factor van invloed. Deze vraag is echter moeilijker te beantwoorden dan het lijkt. Het classificeren van de regimes in Benin en Togo kan leiden tot problemen. Het staat vast dat de regimes begonnen zijn als een militair regime na de geslaagde coupogingen. Vervolgens worden beide landen zo ingericht dat er nog maar een partij is toegestaan en beide landen dus gekenmerkt kunnen worden als een een-partij regime. Echter, de regimes leunen zwaar op beide presidenten. Beiden trekken zeer veel macht naar zich toe. Er kan dus gesteld worden dat de regimes zich bevinden tussen een een-partij regime en een personalistisch regime zoals in het theoretisch kader ook al voor mogelijk is gehouden. Hadenius & Teorell classificeren beide landen als een-partij regimes (Hadenius & Teorell, 2006: 29). Geddes classificeert Benin en Togo echter als personalistische regimes (Geddes, 2003: 228, 231). Het is vanwege de omvang van deze scriptie niet mogelijk om in te gaan op de verschillende manieren van classificeren. De praktijk blijkt in dit geval weerbarstiger dan de theorie. Zowel Benin als Togo kunnen op basis van de verschillende interpretaties geclassificeerd worden als mengvormen tussen een een-partij regime en een personalistisch regime. Het volstaat op deze plaats om te stellen dat Togo, in de persoon van Eyadéma een meer personalistisch regime was dan het Benin van Kérékou. Eyadéma had in Togo niet alleen absolute macht maar ook een uitgebreide cultuur van persoonsverheerlijking opgebouwd. Dit was in Benin in veel mindere mate aanwezig dan (Lamb, 1982: 48). Vanuit de theorie van

(o.a.) Ulfelder, Geddes en Huntington is het te verwachten dat het meer personalistische regime minder snel ten onder zal gaan aan interne en externe problemen. Hieruit valt te verklaren waarom het regime van Kérékou ten onder is gegaan aan protesten en stakingen en waarom het regime van Eyadéma deze problemen heeft doorstaan.

Conclusie

De aanvankelijke overeenkomsten tussen Togo en Benin maakt de verschillende uitkomsten des te interessanter. Waarom vond in Benin een instorting van het autoritaire systeem plaats en waarom zette dit proces zich in Togo niet door? Aan de hand van een vergelijking van beide landen is in deze scriptie getracht dit verschil te verklaren. Allereerst kunnen we concluderen dat een stijging in welvaart in deze twee landen niet leidde tot een instorting zoals dit in de literatuur wordt gesuggereerd. In tegenstelling, de economische rampspoed en het failliet in Benin lijken een belangrijke oorzaak voor het instorten van het regime van president Kérékou. In Togo was de economie er minder slecht aan toe. De financiële problemen leidden er in Benin toe dat de basis van het regime afbrokkelde, men onder buitenlandse druk zware bezuinigingen en hervormingen moest doorvoeren en tot stakingen en protesten onder de bevolking. Het argument uit de theorie dat juist economische groei leidt tot een afbraak van autoritaire regimes ten gunste van democratie sluit hierbij dus niet aan.

Ook zorgden de problemen er voor dat de oppositie zich realiseerde dat alleen onderlinge samenwerking er voor zou zorgen dat de problemen snel het hoofd konden worden geboden. Daarnaast kan gewezen worden naar de druk van buitenlandse donoren. Zoals aangegeven ondervond het regime in Benin veel meer druk om hervormingen door te voeren in ruil voor ontwikkelingshulp dan het regime in Togo (Nwajiaku, 1994: 439, 446). Een verklaring hiervoor kan wellicht gezocht worden in het feit dat Westerse landen niet enthousiast waren om een regime te steunen dat formeel gezien Marxistisch was, in tegenstelling tot het kapitalistische Togo.

De garantie die Kérékou kreeg dat hij na zijn aftreden niet vervolgd zou worden is eveneens een belangrijke factor. Hoewel de instorting op dat moment al ver gevorderd leek was het deze garantie die er voor zorgde dat Kérékou afstand van de macht deed waarmee de instorting compleet was. Als laatste kan gesteld worden dat het regime in

Togo meer personalistisch was waardoor het minder snel zou instorten door protesten en stakingen.

Bronnenlijst

- Allen, C. (1992) "Restructuring an Authoritarian State: "Democratic Renewal" in Benin" *Review of African Political Economy* no. 54 pp. 42
- Bierschenk, T. (2009) "Democratization without development: Benin 1989 - 2009" *International Journal of Politics, Culture, and Society* Vol. 22 No. 3 pp. 337
- Diamond, L. (1999) *Developing democracy - Toward Consolidation*. Baltimore: The John Hopkins University Press
- Dix, R.H. (1982) "The Breakdown of Authoritarian Regimes" *The Western Political Quarterly*, vol. 35 no. 4 pp. 554
- Geddes, B. (1999) "What do we know about democratization after twenty years?" *Annual Review of Political Science* Vol.2 pp. 115
- Geddes, B. (2003) *Paradigms and Sandcastle: Theory Building and Research Design in Comparative Politics*. Michigan: The University of Michigan Press
- Hadenius, A & Teorell, J. (2006). "Authoritarian Regimes: Stability, Change and Pathways to Democracy, 1972-2003." Kellogg Institute Working Paper, Notre Dame University (te bereiken op <http://kellogg.nd.edu/publications/workingpapers/WPS/331.pdf> bezocht 20-05-2012)
- Heilbrunn, J.R. (1993) "Social origins of National Conferences in Benin and Togo" *The journal of Modern African Studies* Vol. 31 No.2 pp. 277
- Huntington, S.P. (1992) "How countries democratize" *Political Science Quarterly*, Vol. 116 no. 4 pp. 579
- Lamb, D. (1987) *The Africans*. Londen: Vintage Books
- Marsh, D. & Stoker, G. (2002) *Theory and Methods in Political Science*. New York: Palgrave Macmillan
- Lipset, S.M. (1959) "Some Social Requisites of Democracy: Economic Development and Political Legitimacy" *The American Political Science Review*, Vol. 53 no. 1 pp. 69

Nwajiaku, K. (1994) "The National Conferences in Benin and Togo Revisited" *The Journal of Modern African Studies* vol. 32 No. 3 pp. 429

Pinkney, R. (2003) *Democracy in the Third World (2nd ed.)* London: Rienner Publishers

Seely, J.C. (2005) "The Legacies of Transition Governments: Post-transition Dynamics in Benin and Togo" *Democratization* Vol. 12 No. 3 pp. 357

Ulfelder, J. (2005) "Contentious Collective Action and the Breakdown of Authoritarian Regimes" *International Political Science Review* Vol. 26 No. 3 pp. 311